

Numerul 41.

Oradea-mare 9 22 octombrie 1905.

Anul XLI.

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Redeșteptare.

Departa în zare se întinde lanțul de munți acoperiți cu păduri seculare; iar în ceața azurie se înalță piscuri stâncoase, acoperite cu un vecinic vestmânt de zăpadă.

La poalele munților, cât poate străbate ochiul privitorului, vede cum se întinde și se revarsă o vale încântătoare, presărată cu coline, păduri, crânguri, livezi. Vara, toate acestea dau un colorit nemărginit de variat și aerul recoros și parfumat te face să crezi că te afli într'o țeară măiastră, atât de mare este contrastul între vale și atmosfera Siretului în timp de vară și între valea încântătoare de pe riul Moldovei, ale cărei valuri argintoase se rostogolesc ca niște solzi uriași.

De nicăiri inse nu este mai încântătoare priveliștea acestei văi, decât când ai ajuns în vârful dealului Cristeștilor și de-odată se deschide înaintea ochilor acest „picior de raiu“.

Mai cunoscut un singur ținut care se întrece cu frumusețea vlei Moldovei, este romantica și clasică valea Hațegului care, întotdeauna ca și valea Moldovei, ți se deschide de-odată cu toată feeria ei, când la un moment ajungi într'o zi senină în vârful dealului Hațegului.

Eră o zi de vară când o trăsură elegantă trasă de patru cai negri ca pana corbului, trecea repede șoseaua care taie șesul văii Moldovei, străbătând și perzându-se în depărtarea întinsului lanț al munților.

În trăsură se aflau trei călători, un bărbat ca de vre-o patru-zeci și cinci de ani; el se numea Noureanu și eră mare proprietar în județul Neamțu; alături de el se afla nepotul său Iorgu I., un tânăr care făcea studiile în străinătate; iar în fața lor eră Costică, fiul Noureanului, elevul unui institut din Iași.

Noureanu privia înaintea sa măhnit; iar de-odată fața sa se înveselește, căci se apropie de moșia, proprietatea sa. Ochiul său privie cu o nespusă mulțumire și se desfăță la vederea acelor locuri. Pe o parte a drumului se vedeau lanurile de grâne, iar de cealaltă pășteau vite cornute și călduri de oi; păzitorii lor stăteau culcați pe pajiște, ascultând la unul dintre ei cum cântă din fluer cântece vechi melodioase, auzite din moși strămoși.

„De câte ori me duc în Iași“, zise Noureanu și ies din acel oraș unde mișună lifta străină jidană și mai trec și prin târgușorul Pașcani, unde-i negură de aceste lighioane în caftane murdare unuroase, cu tichiile pe cap, mi-se înnegrește sufletul și pare-că îmi strânge o mână de ghiată inima. Aici la moșia mea încep a resuflă mai ușor“.

Câte-va minute numai și trăsură se opri dinnaintea curții boerești. Doamna Noureanu, o damă din cele mai distinse, auzind sunetul talangelor, eși ca să întimpine pe călători.

Cu ochii scânteetori de bucurie, cu zimbetul pe buze, cu inima-i bătând de bucurie, de care numai o adevărată mamă o poate simți, ea îmbrățișă pe scumpul său fiu, căci cele zece săptămâni dela Paști și până la începutul vacanței de vară, de când nu văzuse pe iubitul ei Costică, i-se părea că sunt ani și nu săptămâni.

Schimbările de cuvinte, alergatul servitorilor, lătratul cânilor, toate acestea dădeau un colorit de veselie, cum se întâmplă când se întâlnesc persoane intime.

După-ce luară dejunul, doamna Noureanu zise: „Să ne ducem la Mărescu. Eu le-am promis că îi vom cerceta îndată după sosirea voastră“.

La auzul acestor cuvinte, Costică tresări, o roșăță îi acoperi fața, iar pentru-ca să-și ascunză emo-

ția, se prefăcî că să joacă cu cănele, care togmai venî lângă el și îl lîngea pe mîni.

După dejun se retraseră cu toții, ca să se odihnească, numai Costică nu putea sta liniștit, el în tot momentul se uită la ceasornic, să vadă nu cum-va părinții sei să se întîrzie cu plecarea. Din ce se apropia timpul să plece, el devenia mai nerăbdător. Când se văzî în trăsura, inima lui îi saltă de bucurie.

Familia Noureanu trăia în cea mai perfectă armonie cu familia Mărescu. Între aceste familii nici soțiile lor nu purtau nici un interes ascuns, care după paravanul prieteniei să joace vre-un rol meschin.

Legătura acestei intimități provenia că doamna Noureanu fusese încă în școală colegă și prietenă cu doamna Mărescu. Soartea le făcuse să fie împreună și după căsătorie.

II.

La întîlnire rămânînd părinții și cu Iorgu în salon, Costică luă de mînă pe Viorica, o copilă de doisprezece ani, fiica Mărescilor și-i zise: „Am să-ți arăt lucruri pe cari le-am văzut în Iași, ai să rizi mult“.

Acești copii simțiau o nespūsă bucurie, cînd se întîlniau. Costică tot-de-auna pregătia cîte o surprinză prietenei sale, la care ea privia fericită, bătînd din palme și rizînd de bucurie.

„Mai întiu să mergem în grădină, la aer curat, Viorică, zise Costică, pe urmă am să-ți istorisesc unele și altele“.

„Spune-mi Costică, bine-i la școală? întrebă Viorica“.

„Nu prea. Pe cît îmi place la moșie, pe atîta îmi este de urit la școală. Cînd am intrat întăiași-dată în institut, mi-se părea că intru într'o închisoare. Dacă n'aș fi dat mai întăiu cu ochii de directorul atît de respingător, poate că mi-ar fi plăcut mai bine școala; dar cînd l-am văzut pe acel gârbovit cu ochelarii pe nas, a început a mi-se bate inima; vezi tu caricătura aceasta, o pocitură; cu acestea Costică îi arată o foaie umoristică, în care eră desemnat un dascal cum amenință pe băieți cu bățul; „pare-că văz pe Franțuz dinnaintea mea amenințînd cu bățul pe băieți și strigînd: „*Mauvais su'ets*“, uite să-ți arăt încă unul care se potrivește cu strimbul de Aureanu, căruia copiii îi fac „tifa“ pe la spate. Băieții spun că este fiul unui „arișeva“.

„Dar ce-i acela „arișeva?“ întrebă Viorica.

„Am să-ți arăt îndată. Așteaptă puțin — și se depărtă“.

După cîte-va minute, el apărî travestit într'un costum foarte ciudat; iar Viorica cînd îl văzî strigă: „Uf, că cum te-ai sluțit, Costică“.

Costică își pusese un joben vechiu al Mărescului, care îi trecea peste urechi, iar surtucul cu care se îmbrăcase îi atîngea călcăile, peste umăr își arunca o păreche de pantaloni vechi, aceștia erau marfa.

El începî să pășească cu pași gravi prin oada strigînd: „Arișeva, arișeva“. Așă-i că nu întelegi nimic, Viorică? Nici cu n'am înteles ce însemnează, dar văzînd cum Aureanu pedagogul a chemat pe un evreu care strigă „arișeva“, atunci am găcit că acei evrei sunt cari fac negoț cu haine vechi. Aureanu vîndu hainele care le mai avea, afară de care le

purtă. Cum se vorbește, el este fiul unui „arișeva“; el pedepsește pe băieți, dacă ar îndrăzni să imite vre-unul pe „arișeva“, ar fi vai și amar de acela. L-ar aștepta pedeapsa cea mai aspră. Să me ferească Dzeu să nu ajung, ca să fiu pedepsit de acel jidan spurcat“.

„Dar dacă îți sunt așă de nesuferiți directorul și acel pedagog jidan, pentru-ce mai stai în școală, Costică? — zise Viorica. Ar fi mai bine să rămăi acasă, ne-am tot jucat“.

„Să rămăi acasă! Să nu învăț nimic, să ajung un prost!“

„Așă vezi, știu că îmi spuni niște lucruri, — zise Viorica indignată. Va să zică eu, care stau acasă, am să rămăi o proastă!“

„Nu te supără, Viorică dragă. Tu ești fată și este destul ca să înveți cu guvernanta în casă și pe urmă te vor da părinții tei într'un institut din București“.

„Da așă mi-a spus mama, cînd me voiu face mai mare“.

Cînd plecă familia Noureanu dela Mărești, acești din urmă promiseră să vie a doua zi la Noureanu. Astfel Costică cu Viorica petrecură toată vara alergînd și jucîndu-se la aer liber încunjurați de frumusețile naturii.

Dacă în excursiunile lor se întîmplă ca Viorica să vadă lucruri ce escitau fantazia ei copilărească, pentru-ca să le aibă: Costică eră gata să-i împlinească ori și ce dorință; el nu se gîndia de loc că se expune chiar pe primejdiilor, pe care le întimpină cînd se urcă în vîrfurile copacilor sau pe stînci, uită cu deservărire că o mișcare greșită l-ar putea arunca jos cauzându-i cine știe ce nenorocire.

III.

În Iași unde părinții dase pe Costică la învățătură, institutul se bucură de cea mai bună reputație.

Afară de director, care se numia Bourjon, mai erau doi profesori, între cari unul numit Răducan fiind de origine problematică și un străin care se numia Ruso. Pedagogi erau trei tineri, cari supraveghiau și țineau și cursuri, între aceștia și Aureanu.

Directorul cu Ruso făcuseră parte din comunarzi, cari devastaseră Parisul și scăpară ca printr'o minune pentru a nu fi deportați. Fugind din Franța, cel dintăiu o apucă spre Orient și se oprî în Iași, unde înființă institutul de băieți.

Cu câți-va ani mai tîrziu venî și Ruso, după-ce pribegise prin Șvîțera, Italia și pe urmă oprindu-se în Rusia. În St.-Petersburg fiind urmărit de poliție ca nihilist, togmai cînd voia să pună mîna pe el, dibăcia lui îl scăpă încît îi perdură urma.

Cu tot cinismul seu, cînd se văzî urmărit, el se gîndia cum să scape de primejdie. În momentele acelea de groază, că dacă l-ar prinde poliția, poate să fie deportat în Siberia; trecî prin creerul idea ca fulgerul aducîndu-și aminte de fostul seu tovarăș Bourjon. „Acolo în România va fi bine și de mine“.

Prăpădit ca vai de capul lui cum scăpă din Rusia, trecî Prutul și într'o bună dimineață se pomenî cu el fostul seu tovarăș de aventuri.

Astfel și Ruso ajunse profesor de limbile străine la institutul lui Bourjon și mai tîrziu profesor și la o școală a statului.

În scurt timp el eră foarte bine privit de lumea cea mai bună din Iași pe care o ademenise cu palavre d'ale lui, că el se trage dintr'o familie aristocratică din Franța, dar în timpul revoluției franceze a trebuit bunicul seu să emigreze în țări străine, îndurând lipse și nevoi cum este soarta expatriatilor.

Ruso la început avea o purtare cât se poate de bună în institut. Bourjon de când înființase institutul, își schimbase ideile rebele, cari le pusese ca comunard în practică și devenise un om cu judecată sănătoasă. Nu trecu mult timp și el se convinse că Ruso profesează tot ideile rebele. El începui în cursurile care le ținea elevilor să vorbească și să propage socialismul: „Că ce nu se poate adevăra ca știință pe calea experimentală, ce nu se poate vedea cu ochii sau pipăi cu mâna, ce nu se poate rezolvi decât numai pe cale științifică, este socotit în țările civilizate ca o rătăcire fără nici un folos. Ca să se gândească cine-va la un Dzeu, este o idee foarte mărginită, care nu merită decât compătimire. Iar profesorii bătrâni sunt nește ramoliți, nește incapabili“.

Elevii ascultau pe povătuitorul lor cu cea mai mare încordare. Răducanu și cu Aureanu susțineau din reputeri pe Ruso; astfel că toți trei, în loc să țină elevilor cursuri conform programei școalelor, le întortocheau creerii. Pentru ei eră ceva nou ce auziau dela așa numiții educatori. În gândirea lor se deșteptase, precum ziceau ei, idei care îi duceau la lucruri mai frumoase, după cum afirmau predicatorii lor, cari să-i facă să se potrivească cu lumea cea din Occident.

Când intrase Costică în institut, acest curent de idei domniă toate spiritele băieților. Ei laudau pe Ruso și spuneau lui Costică că este un profesor escelent. Că el a venit din țări stăine unde se propagă adevărata cultură.

Cum Costică eră deprins din casa părintească să-și facă rugăciunea înainte de a se culcă, el în seara întâiu când intră acolo, se retrase într'un colț al dormitorului și încrucișându-și mâinile începui să se închine. Când începui să-și facă cruce, el simți în jurul seu mutrele băieților cum se strâmbau. Aruncând o privire asupra lor, remase ca trăsniț cum își cădeau ghionturi, și ziceau în mod bațjocurilor: „Uițați-ve cât este de prost, de își face rugăciunea“.

Aureanu, când văzui cum băieții luau în ris pe Costică, mai adaugă: „Lăsați-l sermanul; este prost, a venit numai acum *dela țeară*“.

Atunci băieții începui a ride cu hohot. Costică remase o clipă înlemnit și nu putea să-și dea seamă că ce înseamnă acele bațjocuri, el simți o zguduitoră în membranele sale; și își îndreptă ochii plini de lacrimi cu fața aprinsă de ciudă și măhnire, spre pământ.

I-ar fi venit să fugă departe, departe în casa părintească, pentru ca să nu mai vază pe acești destrăbălați; dar el nu putea să scape din jurul lor. U-nica lui scăpare pentru a nu-i mai vedea, eră așternutul; acolo el se grăbi să se vâre și să-și ascunză fața între perini unde începui a plânge înăbușit. În năpraznica lui durere îi veniă să ia un ciomag și să lovească în toți acei îmfi. Să auză el, cum își bate joc un jidan, fiind-că își face rugăciunea și cu băieții împreună!

(Va urmă.)

Elena Aron Densușlanu.

Frunzele.

Și iarăși frunze 'ngălbenite!
Din mersul vieții conținind,
De creanga lor, pe nesimțite,
Se 'nstrăinează, se desprind:
Fiorii morții le cuprind.

Și iarăși trist imprășiata
Sub pomul care le-a purtat,
Grămezi, prin colțuri, spulberate,
Cu nepăsare măturate
Ca remășiți de lăpadat!

De ploae ude și svârlite
Pe dăenic loc, cu alt gunoiu,
Ca mâne putrede, dospite,
Vor fi de forma lor lipsite
Într'un amestec de noroiu.

Și nici o umbră de-amintire,
Și nici o urmă de regret
Că fost vestmânt de 'ntinerire
Pe-al pomilor bătrân schelet,
Că le-a cântat vre un poet!

Desprindeți-ve 'ngălbenite,
O! frunzelor care-ați trăit
Sub bolți albastre însorite,
De roua nopții recorite,
Robite-ades de-un ciripit!

Desprindeți-ve 'n toamna, care,
Cu diminețile târzii,
Cu vâl de ceață gros, pe zare,
Acelaș farmec nu mai are
Sub înoratele țării!

Ve dați fiinta, părăsirii,
Și nu ve pară nici decum
Ca un dispreț al pomenirii,
Ori ca fatală lege-a Firii,
De-a fi culese de pe drum:

Aveți o nobilă menire:
Ca holdelor să dați avânt,
Pentru o nouă-a lor rodire.
E scris, nimic din câte sunt,
Să nu se piardă, pe pământ!

N. Radulescu-Niger.

Cercetări despre începutul teatrului românesc în Transilvania.*)

Pe cât ne este cunoscut până acuma, cea mai veche scriere în limba românească cu caracter teatral pare a fi o tragedie asupra morții lui Grigorie Ghica Vodă din Moldova, ce se află în biblioteca episcopiei greco-catolice din Oradea-mare, (Banat) (Ungaria, Red.) manuscris pe hârtie lungăreață având 12 foi nenumerotate. Acea tragedie e intitulată: „Occisio Gregorii in Moldaviae Vodae tragice expressa”. Acest manuscris, pe care l-am văzut în acea bibliotecă, l-am și copiat acolo și se află în păstrarea mea**); e scris cu litere cirilice și latine, având o mulțime de prescurtări la cuvinte, ceea-ce îl face să fie cu anevoe cetit. Sunt scene în care persoanele vorbesc când românește, când latinește, când țigănește și când ungu-rește. Acea tragedie e lipsită de valoare literară și de caracter dramatic. Autorul ei e necunoscut. În această tragedie scrisă în proză, prologul numai și o scenă în care vorbește un cioban, sunt în versuri. Noi credem nimerit a le arăta aici.

Iată-le:

PROLOG

1. Așum tocma nu de demult
Lucru groaznic de temut
..n Moldova s'a tîmplat.
Perire ca de-impărat.
Locul vestit și oraș
Se numește să știți Iași
Cu primejdie și ostași.
2. Ghica Vodă Grigorie,
Domn în mare dregătorie
Vrând să stea lângă credință
Și neamului mîntuintă
Cu vicleșug s'a chemat
Tirănește s'a tăiat
De bașa turcesc legat.
3. O amară prăpădire!
Însuși merge la perire
Că argintul l-a zăbovit
Și cu capul s'a plătit
Că turcii îl năpădiră
Macar că doi căzură
Și viața îi luară.
4. Care până vom arăta
Faceți bine a ascultă
Și de-om greși a ertă
Toate bine a îndreptă
Că târziu toți ne-am sculat
Fără gând ne-am apucat
Iată dar am și lucrat.

CIOBANUL

Și eu am fost învățat
Husar viteaz lăudat
La Grigorie mare Vodă,
Care Turcii îl tăiară,
Dar de când m'au țipat
Că i-am vestit moarte 'n sat

Tot oile am păzit
Și încă-s mai fericit,
O minune cum muri
De 'n viață pristăvi
De mi-aș aduce aminte
De niște 'mpodobite cuvinte
Să-l iert și să-i cânt mai pe urmă
Apoi să me duc la draga de turmă.

La finele acestei tragedii stă scris: „Denique clamatur vivat Maria Theresia, Ioseph et Greg. Major”. Cu aceste cuvinte încheie autorul această tragedie, urând și strigând să trăiască suveranii de pe atunci, precum și Greg. Major, fost episcop în Blaj sub Maria Theresia*). De aici se vede că tragedia a fost scrisă între anii 1777—1780.

Afară de această tragedie, călătorul german Fr. Sulzer care a cercetat poporul român din toate părțile Daciei, ne vorbește despre o piesă de teatru, un fel de farsă — comedie pastorală — cu cântece și în versuri, scrisă în limba română, ce s'a reprezentat în Brașov (Transilvania), cu ocaziunea unei nunți săsești, înainte de 1782 și despre care ne vorbește în Istoria scrisă de el.**). Scenele piesei conțin obiceiuri de-ale poporului român și se petrec între un cioban, un mire și mai mulți tovarăși a acestuia ca nuntași, și cari alcătuiesc corul.

Din cele ce conține această piesă vom arăta aici pe scurt cele ce urmează: Se înfățișează mai întâi un cioban și cântă, apoi vine mirele și zice:

Pace bună în această casă!
Sedeți fraților la masă.
Să trăiască și mireasa,
Zile multe să trăiască.

După aceasta vine iar un cioban, care cu o voce de tenor, istorisește că Radu tovarășul seu s'a logodit cu frumoasa Ilinca. Apoi vine Drăguș, un adorator al Ilincei și cântă cu o voce de bas supărarea și invidia sa. La finele piesei întregul cor al tovarășilor liniștesc pe Drăguș, amintindu-i bucatele bune ce sunt înaintea lor, și din care începuse a și mânca și anume: plăcinte, o găscă friptă, alămăi din București, vin de Cernătești și cărnați.

La finele acestui cor urmează mulțămirea către mire și mireasă:

Inchină frate să trăiască,
Să nu lipsească foc și iască,
Mirelui și la mireasă,
Ca să umple toată casa
De coconi de cei frumoși
Și cu fete de folos,
Că bine ne-a ospătat,
Mirele să fie lăudat!

În acest fragment teatral cu totul primitiv, se află o mulțime de glume, păcăleli cu aluziuni cu totul triviale, grosolane și obscene.

De sigur această farsă teatrală a publicat-o Sulzer după vre-un manuscris ce îl găsisese el atunci,

*) Din „Arhiva” organul Societății științifice și literare din Iași, 1905, nr. 7 și 8.

***) O copie de pe acest manuscris se află și la Academia Română.

*) Vezi: Analele Academiei seria 2. T. II. Sect. I. pag. 212, în care dl. N. Densușanu vorbește despre acest manuscris.

***) Geschichte des Transalpinischen Daciens. Wien. 1782. T. III. pag. 19.

Pe gânduri

căci ne dă și sămănătura autorului român, într'o formă cam curioasă, pe care noi o arătăm aici, în faximile (Nu o putem reproduce Red.) și care credem noi, că nu este decât iscălitura proprie a autorului scrisă cu *ceardac*, ca în timpurile vechi, și trebui a fi cetită sau Milecu sau Micule, nume ce se găsesc la români.

E de necontestat că această mică farsă originală, e un început de spectacol teatral, și ori cât de informă ar fi, începe totuși să ne arate spiritul predominant în poporul român pentru artă și poezie.

II.

După cât știm cea dintâi reprezentațiune teatrală ce s'a dat în limba română, în marele Principat al Transilvaniei, a fost în anul 1826, de către elevii clericii din seminarul mitropolitan din Blaj, cu ocaziunea zilei onomastice a rectorului lor Sim. Crainic. Piesa care s'a jucat, a fost o „Eglogă pastorală“, în care figură și o păstorită, al cărei rol se permisesse ca să fie jucat de un cleric în veșminte femeiești. Din această cauză se crede că episcopul I. Bob, n'a azistat la acea reprezentațiune; dar se spune, că după aceea i-a părut reu. Această primă reprezentațiune în limba română a fost jucată de minune de elevii seminarului, încântând pe public. Cronostichul, făcut cu acea ocaziune, sună: „Rectori nostro, Krainik Simeonque vocato, Sint dii propitii! Poscitur ore pio“.*)

După această reprezentațiune care a fost primită cu cel mai mare entuziasm de public, tinerii clerici mai dădură și alte piese. Acei clerici elevi, zeloși de a vedea teatrul român progresând, au cerut dela mai marii lor, după indemnul mai ales a tinărului cleric Gheorghe Bariț, ca să li se dea voie să facă o colecție între românii din acea țară, spre a-și putea adună o sumă de bani cu care să-și poată face o cortină, decorurile și costumele necesare la piesele ce vor mai jucă. După-ce această cerere li s'a învoit, ei adunară de pe la mai mulți protopopi și parohi sume mari de bani. Totalul banilor adunați s'a ridicat la 400 fiorini.

Ei cu acești bani își întocmiră decoruri și cele necesare pentru teatru, și urmară a jucă în fie-care an piese cu cuprins mai ales religios-biblic, în acelaș timp însă și național, bună-oară „Regele Sedechia“ sau „Cuprinderea Ierusalimului prin Caldei“. „Mureșanul“ și altele.

Cu elevii clerici din seminar s'a mai unit și tinerimea adultă, și cu modul acesta s'a înjghebat o societate dramatică, care a dat în iarna anului 1833, în cele trei zile ale Crăciunului, piesele „Domnișorul păcălit“, comedie în două acte, tradusă din nemțește de Ioan Rusu, profesor de geografie dela facultatea filozofică; „Egloga pastorală“ într'un act, compusă, în versuri de Timoteiu Cipariu, care se jucase în anul 1826 și altele.

Elevii clerici cari compuneau trupa dramatică erau: Gheorghe Bariț, Samuil Pop, Graur Vlasta, Grigorie Pop, Moldovanu Vasile, Moldovanu Dimitrie și alții.

Decorurile au fost zugrăvite de profesorul de desen din Sibiiu, care era un german. Orchestrul teatrului era alcătuit de un taraf de lăutari țigani.

*) Vezi: Transilvania, numer festiv la jubileul seu de 25 ani. Sibiiu, 1895. pag. 61.

Cu ocaziunea reprezentării piesei „Mureșanul“ pe teatrul seminarului din Blaj, în anul 1835, G. Bariț, a compus următoarea scenă teatrală în versuri: „Înstreinații“, la care au luat parte un tinăr, un bătrân și un inger. Această scenă teatrală s'a cântat de diletanții clerici. Iată-o:

INSTREINAȚII.

Un tinăr.

- I. Murăș, Murăș apă lină;
Prea de mulți streini ești plină;
Someș apa ta-i prea rece,
Ca de veacuri zece,
Împrejurul teu n'am stare,
N'am bine și n'ndestulare,
Oh ce nstrăinare!
- II. Arieșul sărăcește,
Oltul tot se mai iuțește,
Streiul sacă ostenește,
Nici una nu crește.
Tărnăvile-s prea sărate,
Turbure 'n mol înglodate,
Oh ce reutate!
- III. Munții reci, fără simțire,
Câmpii fără de rodire,
Toate mbracă altă fire;
Oh tristă privire!
Trecem, trecem frați dincoace,
Unde ceriul toate coace,
Vântul suflă pace.

Un bătrân.

- I. Anul trece, altul vine,
Eu tot nu mai dau de bine.
Când va fi să-mi însărine,
Zilele de dureri pline.
- II. Șeptezeci de ani și șase,
Fără țară, lege, casă,
Nedreptățile m'apasă,
Ah sfarmăte-a mele oase!

Un inger.

Priviți, vedeți colo departe,
Cum ceriu 'n doue se 'mparte,
Fiul timpului sosește,
Și spre voi privește.

Treceți, mergeți înnainte,
Cererea voastră ferbinte,
E luat, aminte.*)

Acest teatru de diletanți și clerici, au urmat regulat cu reprezentațiunile lor până la anul 1837 inclusiv, și date tot în cele trei zile ale Crăciunului. În toate piesele jucate, roluri femeiești n'au fost de loc.

Reprezentațiunile teatrale din seminarul din Blaj, erau la început gratuite, și afară de cler, venia mult public de prin oraș.

Episcopul Ioan Lemeni a azistat în tot-de-auna la acele reprezentațiuni, încunjurat de tot clerul din oraș. Dame înse nu veniau, deși erau invitate, venia

*) Vezi: Foaie literară. Brașov, nr. 18 din 30 Apr. 1838.

numai baroneasa văduva generalului Feldmarșal Leitenant Splényi, căreia îi plăcea foarte mult teatrul.

În una din seri, pe când baroneasa eșia dela teatru, încunjurată de tot clerul și asesorii consistoriali, fiind întrebată de Episcop, dacă i-a plăcut piesa, ea îi răspundea că „Da, mi-a plăcut, înse din aceste reprezentațiuni, adause ea, văd că acești tineri au să ne frângă capul“, și apoi n'a mai venit de loc la teatru.

În anul 1837, încetând din mai multe împrejurări reprezentațiunile teatrale din Seminarul dela Blaj, s'a găsit în Brașov un alt rând de tineri cari au înființat acolo o altă societate de diletanți cari au dat cea dintâi reprezentațiune, în ziua de Crăciun al anului 1838.*)

Înjghebură unu teatru românesc în Brașov, eră un ce nepriceput de Sași. Ei nu-și puteau închipui ca Românii să aibă și ei un teatru, și se hotărâră a-l împiedecă cu ori-ce preț. În acest scop deci, cu ocazia primei reprezentațiuni s'a strecurat un nume mare de studenți Sași în sala teatrului care eră în casele cele mari a cetățeanului neamț Langher. La eșirea din teatru ei au început a-și bate joc de teatru românesc, insultând pe diletanții cari jucase, cu cuvintele de: „Walachische Teater... Zwiebel Theater“... și altele; atunci românii s'au încăerat la bătae cu acei studenți cari au provocat scandalul și căroră le venise în ajutor alți studenți Sași din internatul Școalei Săsești. Această bătae care începuse pe la 10 ore după eșirea din teatru, nu s'a liniștit decât a doua zi dimineața pe la 8 ore, când sosise puterea armată de i-au împrăștiat.

În ziua de 26 Dec. 1838, s'a jucat drama „Inimile multemitoare“, când Gheorghe Bariț a compus cu prilejul acelei reprezentațiuni versurile următoare:

SUSPINUL.

I.

Grele veacuri ne 'mpăcate și noroase,
Oare voi vreți să 'nceptați,
A ne mai aduce zile întristăcioase
Celor de bine însetați?

II.

Când privesc I-amele patimi crunte, grele,
La păharul cel amar,
Ce mi-au hărăzit părinții 'n multe jale,
Eu suspin și nu-'nzădar.

III.

Soartea-mi cevaș alinat-o văz și-acuma
Simț ce odată m'apasă,
Mâna cea de fer a vremii 'nceptă, numa
Tu suspin de me lasă.**)

Teatrul românesc de diletanți din Brașov a mers până la anul 1848, înse neregulat.

*) În anul 1838 când a început teatral românesc în Brașov, se află acolo o trupă nemțească a lui Kreibitz și Huber, care își începuse reprezentațiunile ei în 24 noiembrie 1838. Această trupă jucă opere, opere-comice, tragedii, comedii și altele. (Gazeta „Transilvania“. An. 1838. Nr. 21 din 19 noiembrie, pag. 84 și nr. 23 din 26 noiembrie pag. 88 și 92.)

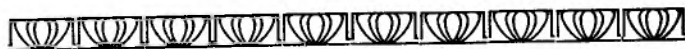
**) Vezi: Foaia pentru minte, inimă și literatură. Brașov. 1839, nr. 9 din 26 februarie.

După încetarea vărsărilor de sânge din Ungaria și Transilvania, și după-ce s'a restabilit pacea între aceste două țeri abia pe la anul 1853, tinerimea din Brașov s'a încercat a formă iarăși societatea dramatică din diletanți care eră ca și risipită acuma. Acea societate s'a reînființat înse cu mari greutate, fiind pusă acum și sub cea mai riguroasă supraveghere a guvernul austriac. A dat mai multe reprezentațiuni întâlnind în toate părțile numai piedeci.

În Sibiiu s'a făcut asemenea încercări ca să se înființeze o trupă de actori compusă de diletanți, dar aceasta încercare nu a avut rezultatul dorit, și așa atât locuitorii din Sibiiu, cât și acei din Brașov, în loc să lucreze cu insistență și din reputeri ca să mai vadă teatrul românesc reînviat în Transilvania și se meargă înainte pe calea pe care apucase, ei au mijlocit venirea de trupe din România.

Așa acest teatru românesc, în marele Principat al Transilvaniei, trecând prin fazele pe care le-am văzut, s'a oprit pentr'un moment, neputând corespunde scopului ce-l urmăria dela înființarea lui.*)

Teodor T. Burada.

Din nebăgare de seamă.

De A Cehov.

Ivan Petrovici Strigchin, nepotul colonelului Ivanov, cel căruia i se furase cu un an mai 'nainte niște galoși noi, se întorcea de la un botez pe la orele 2 noaptea. Ca să nu deștepte pe nimeni din casă, el se desbracă încet în sală și în vârful degetelor, abia ținându-și răsuflarea, intră în camera de culcare și se culcă pe întunec.

Strigchin e om așezat și duce o viață foarte regulată, nu înjură și în viața lui n'a cetit decât evanghelia și cărți de știință; însă azi, de bucurie, și-a permis să bea vre-o patru păhărele de vin. Când bei mai mult de cât trebuie, par'că tot ai vrea să mai bei. Așa se întâmplă și cu Strigchin: avea mare gust să mai bea ceva.

„De sigur că Dașa are țuică în dulap, gândi el. Dacă voiu bea un păhărel, n'are să observe“.

După un moment de indecizie, se repezi drept la dulap. Găsi o sticlă și un păhărel, pe pipăite, turnă și beu. Minune! O putere nevăzută îl făcu să-i scapere ochii, îi luă resuflarea și începă să simță prin tot corpul înțepături. I-se pără că în loc de țuică a înghițit o bucată de dinamită. Vre-o două minute el stătu nedumerit. În fine se întrebă: „Unde sunt?“

Ce se întâmplase: în loc de țuică, beuse gaz.

— Doamne, D-zeule!... Am beut gaz, ce să mă fac?

Ideia că se otrăvise îl făcea să nădușească, aci cald, aci rece! Otrăvirea se manifestă prin arsurile și focul ce-i producea în gură și în stomac, și prin sgomotul ce-l simția în cap. Văzând că moartea se apropie, voi să-și ia rămas bun dela ai sei și se duse la Dașa, care durmia. (Fiind vădov, el ținea ca menageră pe o cumnată a lui, Dașa, o fată bătrână).

*) Afară de izvoarele arătate în note, celelalte relațiuni pe care le dăm aici, îmi sunt comunicate de Gh. Bariț, membru al Academiei Române și unul din primii elevi clerici, cu care s'a început cele dintâi reprezentațiuni teatrale din Transilvania.

— Dașinca! Începui el, intrând în camera ei de culcare. Scumpă Dașinca.

Un oftat greu se aude.

— Dașa.

— Ei! Ce este?... Dta ești, Petre Ivanovici? Ce s'a întâmplat? Ce nume i-ați dat fetiței? Cine a fost naș?

— Naș a fost Pavel Ivanovici și nașă Natalia Andreewna. Eu... Dașinca... mi se pare că mor... Pe fetița a botezat-o Olimpia... Eu... Dașinca... am beut gaz!

— Ei așa!... Ce, cu gaz v'a tratat?!

— Să-ți spun drept!... Am vrut ca fără știrea ta să beau o țuică și iată... Dzeu m'a pedepsit... Am beut gaz pe întuneric... Ce să me fac!

Dașa, auzind că fără voia ei și-a permis să umble la dulap, sări iute din pat, aprinse lumina și se duse desculță la dulap.

— Cine ți-a dat voie? întrebă ea privind înlăuntru dulapului. Ce? Adecă țuica eră pentru dta?

— Dașinca, n'am beut țuică, ci gaz — bolborosi Strigchin ștergându-și sudoarea de pe frunte.

— Ce zor aveai să pui mâna pe gaz? Ce, gazul nu costă parale? Știi bine, că s'a scumpit!

— Scumpă Dașa! — gemu Strigchin. — E vorba de viață și de moarte și tu îmi dai zor cu banii!

— Te-ai îmbătat și-ți vâri nasul prin dulapuri! — strigă Dașa, trântind ușa dulapului cu năcaz; — să știi că chiar mâne plec dela dta! nu mai am odihnă nici ziua, nici noaptea!...

Și începui să bombănească.

Strigchin știea că Dașa când începe să trăncănească, apoi cu nimic nu o mai poți potoli. Se îmbracă iute și plecă după un doctor. Dar e greu să-l găsești, când îți trebuie!

După-ce umblă mai multe străzi, și după-ce sună de vre-o zece ori la unul, de vre-o zece ori la altul, alergă la o farmacie! Aci, după o lungă așteptare, îi eși înaintea somnuros asistentul, un om mic, oacheș, cu părul creț.

— Ce doriți? — întrebă el.

— Pentru Dzeu... Ve rog! — bolborosi Strigchin înecându-se. Am beut gaz fără să vreau... Dați-mi ceva, că mor!

— Nu ve spăriați și respondeți-mi liniștit. Dta ai beut gaz? Da?

— Da! Gaz! Salvează-me, pentru Dzeu!

Farmacistul serios și cu mult sânge rece, se apropie de un dulap, deschise o carte și se afundă în cetire.

După-ce ceti vre-o două pagini, dădu din umeri, mai ceti una, se scărpină în cap, și după-ce se gândi nițel, trecu în altă oada, de unde eși după vre-o zece minute cu o altă carte și iar începui să cetească.

— Hm!... Prin însuși faptul că dta te simți reu, ar trebui să te adresezi unui doctor, nu la noi!

— Am fost la doctor, dar am sunat de geaba!

— Hm! Dta ne iei pe noi farmaciștii drept oameni de nimic! Ne deranjezi la patru noaptea, când tot omul caută să doarmă, ne consideri mai reu ca pe câni!

Strigchin ascultă pe farmacist, oftă, și plecă acasă.

— Vrea să zică mi-e dat să mor! — gândi el.

Venind acasă, se grăbi să scrie: „Rog să nu învinovați pe nimeni de moartea mea“. Se rugă lui Dzeu, se culcă și își acoperi capul cu plapuma. Până dimineața nu adormi, tot așteptând moartea!...

Dimineața încă în pat fiind, spunea vesel Dașinței:

— Cine duce viață regulată ca mine, nici otrava nu se atinge de el. Iacă eu fusei cu un picior în groapă, și acum, slavă Domnului, nu mai am nimic, doar că me arde nițel în gât, încolo sunt bine... vezi?...

— Asta fiind-că gazul nu e bun! — oftă Dașa. Găzarul nostru e un hoț, care me înșeală. Doamne, cum me chinuește toată lumea!

Și începui să trăncănească iară...

Poezii populare.

(Din Bucovina.)

Frunză verde lozioară,
Îmi zace puiu de lungoare —
Dar el când s'a bolnăvit,
La mine să fi venit.
Eu leacu i-aș fi găsit
La fântâna lui Lovac,
Acolo sunt flori de leac;
Aș fi strins struțurile,
Le-aș fi pus seara la stele
Și dimineața la soare,
Mi-ar fi puiul pe picioare.

Nu gândi, bade, gândi,
Ca și tine n'oi găsi;
Ca și tine e plin satul,
Dar ca mine numai patru;
Ca tine e plină lumea,
Iar ca mine numai una.

La Moldova 'ntre hotare
Este-un nuc cu frunza rară,
Se string cucii de prin țeară
Și cântă de se omoară,
Așă cântă de frumos,
Că pică frunza pe jos;
Așă cântă de subțire,
Frunza 'n codru nu se ține;
Și-așă cântă de ușor,
Leagănă frunza de dor.

Puică pân' nu te știeam
Cu noaptea deplin dormiam
Și de somn nu me hrăniam;
Dar acum de când te știu,
Să nu dorm o noapte 'ntreagă,
Somn de ochi nu mi se leagă.

Ilie Păsăilă.

Icoane din viață.

Bătrânii.

(Poetul de 70 ani. — Actrița de 65. — Amândoi șed pe-o bancă, sub umbrosul nuc. — Seară de maiu: albă, plină de mireisme dulci. — Copacii grădinei cântă scuturați de vânt. Luna revarsă zarea-i aurie peste pământ.)

Poetul. (Își scutură pipa.) Da, iubito, noi am îmbătrânit!

Actrița. (Ridică ochii spre lună.) Ce frumoasă-i luna... (Cu glas înecat.) Îmbătrânit...

Poetul. (Ii tremură glasul.) Acele zile ale tinereții, în cari viața ne părea vis, au trecut. — Azi zilele ne par dureri. Viața ne este povară, ce purtăm, fără să o putem scutura de pe noi.

Actrița. Povară!... Povară!

Poetul. Dar de ce am îmbătrânit? Cine a furat din brațe-mi forța, din ochi: seninul, din păr: negrul?

Actrița. Cine a veștezeit sinul meu? Cine a veștezeit obrazii mei rotunzi?

Poetul. Iubito, cât de triști suntem! De ce ne-am înduiosât?

Actrița. Bătrânii surid și plâng mereu. Surisul lor nu este lung, plânsul lor nu este amar. — Surisul: e zarea sufletului vecinic tinăr, plânsul: jalea inimii topite în stropi de apă.

Poetul. Ah de ce n'am murit atunci, când am gustat întâiașdată dulceața iubirei!

Actrița. (Cu ochii aprinși.) Eră o prea frumoasă ziuă de aprilie. — Înfloriau copacii... Fluturi sburau în văzduh... Parfumul greu al primăverii se așeză pe gura noastră... Tu m'ai cuprins în brațe... Eu... Eu, nu știusei să fac nimica... Pare-că înmărmurii. Me durea fericirea... Oh, aș fi dorit să te cuprind în brațe, să te string la piept, să fur ciocanul inimii tale, care bătea turbat: cat... cat... cat!... — Și nu putui să fac nimica. În brațele tale ațipii cu totul... Oh, de ce n'am murit atunci! Atât de fericită am fost.

Poetul. Și azi?... Oh, noi suntem numai trupul din acei de-odată, *duhul* a sburat din noi.

Actrița. Poete dragă... (Surizând.) Stendhal zice că poeții sunt ca motanii: vecinic amorezați... De ce ești pesimist... Pentru-că ești bătrân? — Dar bătrânii nu le este iertat să iubească!

Poetul. Bătrânilor... (Ride.) Datorința bătrânilor e: să iubească biserica și orfanii!

Actrița. Și țuica... și nevasta.

Poetul. Țuica e bună... Nevasta e rea. —

Actrița. Toate nevestele sunt rele?

Poetul. Toate.

Actrița. Și eu?

Poetul. (Sărută mâna actriței.) Tu nu! Tu nu ești nevastă, tu ești *femeie*. — Tu nu ești menită să sporești omenirea, menirea ta este să sporești credințele de bine ale mele! — Pentru Dumnezeu, spune-mi, fost-ai când-va *roaba* mea? Mi-ai fost tot-de-auna *numai* prietenă, înrudită cu sufletul meu.

Actrița. Dar bărbatului meu cine i-am fost?

Poetul. I-ai fost nevastă! Dar tu trăiai și trăiești pentru doi; pentru bărbatul teu ești *nevastă*, pentru mine *prietenă*. — Lui ți-ai dat *ființa*, mie: *sufletul* și *duhul*.

Actrița. Și suntem bătrâni...

Poetul. (Atins dureros.) Trăsuri cari ne apropiem de țintă... Nu simțеști că un picior ți-e în mormânt?

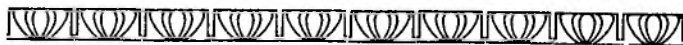
Actrița. (Lăcrămează.) Da... Iluziile mele, tinereța: le-am îngropat. Le-am îngropat, bocind: mergeți iluzii, tinereță, în curind vin și eu! — Și s'au dus!

Poetul. Și ai ramas *goală*?

Actrița. Seară bună. (Se duce.) Măne, în parc!

Poetul. (Frecându-și ochii.) A...a...a...ah... Ce bătrân și somnuros sunt.

Danubius.

L I T E R A T U R Ă.

Traiu Nostru. Dl Ion Ciocărlan a publicat sub titlul acesta, la institutul tipografic și de editură „Luceafărul“ din Budapesta un volum de novelete, schițe și impresiuni. Autorul, un învățător în România, este bine cunoscut pe terenul literar, căci prin reviste a scris multe schițe, ba a scos și un volum, în care a zugrăvit în o bună limbă țerănească viața dela sate. Volumul acesta se prezintă cu aceleași calități, cari îl fac un scriitor plăcut la cetire. Are douespzece piese, toate scoase din viața dela sate, de aceea titlul „Traiu nostru“ este nimerit. Este de dorit ca astfel de cărți să se respândească cât mai mult în poporul nostru. La asta o îndreptățește în deosebi limba poporală, pe care ori ce țeran o înțelege. Prețul 1 cor. 50 fileri; pentru România 2 lei.

Din edițiunile Academiei Române au apărut: „Despre limbă și afazii“ de dr. G. Marinescu, membru corespondent al Academiei Române. Cu opt figuri în text. Prețul 50 bani. — „Nichifor dascălul, exact patriarhal și legăturile lui în țările noastre“. (1580 — 1599.) De N. Iorga membru corespondent al Academiei Române. Prețul 20 bani. — „Materiale pentru climatologia României“. XXIII. Clima anului 1904 st. n. București-Filaret. De St. C. Hepites membru al Academiei Române. Prețul 20 bani.

Conferență despre Cipariu în Budapesta. După încheierea numerului trecut al foii noastre, primirăm din Budapesta următoarea informațiune: După vacanța de vară Societatea de filologie maghiară sub presiunea dlui dr. Heinrich Gusztáv a ținut prima ședință. Între conferențieri a fost și dl dr. Iosif Siegescu prof. gimn., care și-a ținut conferința cu titlul „Întru memoria lui Timotei Cipar.“ Conferențiarul a arătat, că Cipar este întemeietorul studiului istoric al limbei și meritul seu este, că a atras atențiunea învățaților asupra tesaurului, ce a zăcut nelucrat în scrierile veacurilor trecute. Dl Siegescu în termeni măgulitori a vorbit despre Cipar ca întemeietorul jurnalisticii noastre, ca reformatorul scrierii cu litere străbune. Fotografia lui Cipar atunci a devenit interesantă înaintea publicului străin, când a arătat, că numele și știința lui Cipar a strălucit departe în țeri streine într'atâta încât învățatul Mommsen în anul 1857, îl cercetează pe Cipar. Nu ne putem suprima bucuria văzând curentul nou și sănătos, ce de vre-o câți-va ani l-a introdus dl dr. Siegescu în societățile științifice ma-

ghiare. Anul trecut, precum și în ceilalți ani întotdeauna am înregistrat cu bucurie, când ne-am convins, că dr. Siegescu nu ține conferințe spre a-și face neamul de rușine, ci obiectul conferințelor sale este în totdeauna solid și modul de tractare pentru noi îmbucurător. Arată străinilor mărgăritarele noastre, ca dâșii văzându-le, să ne prețuiască.

Revista Macedoneană. Societatea de cultură Macedo-Română din București, de sub președinția dlui dr. Leonte, a început să publice un organ în limba română, sub titlul de „Revista Macedoneană“.

„**Foaia Pedagogică**“, organul învățătorilor din archidieceza Sibiiului, care încetase, va reinvia. Concluziunea aceasta a fost luată de Consistorul archidiecezan din Sibiu, care a încredințat conducerea și redactarea ei dlui profesor seminarial dr. *Petru Șpan*.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Episcopul Aradului sfințind biserică în Bihor. Sfințirea bisericii gr. or. române din comuna Cheresig în Bihor, pe care am anunțat-o în nr. trecut, a fost o prea frumoasă serbare, la care a luat parte mult popor și care a făcut asupra tuturor cea mai plăcută impresiune. Pr. Ssa episcopul I. I. Papp a sosit din Arad la Oradea sâmbătă după mieznoapte, însoțit de protosincelul Roman Ciorogariu și de alți preoți. La gară în Oradea a fost întâmpinat de clerul gr. or. local și de alți fruntași ai bisericii. Pr. Cuv. Sa vicarul Vas. Mangra l-a salutat prin cuvinte călduroase, la cari Pr. Ssa a răspuns mulțămînd adânc pătruns. Apoi tot convoiul de trăsuri a petrecut pe episcopul la locuința vicarului, unde seara vicarul a dat o masă în onoarea înaltului oaspe. Duminică dimineața Pr. Ssa și suita au plecat în trăsuri la Cheresig. În suita se aflau vicarul V. Mangra, protosincelul Roman Ciorogariu, protoprezbiterii Toma Păcala și Nicolae Roxin, ases. consist. George Popovici, profesorul dr. Botiș, arhivarul consistorial George Papp și adv. dr. Aurel Lazar. Pr. Ssa a fost primit prin toate comunele pe unde a trecut cu cel mai mare entuziasm, care s'a manifestat prin banderii și cuvântări de salutare. Primirea cea mai impozantă s'a făcut în hotarul comunei Cheresig, unde așteptă un banderiu de 200 călăreți. Aici l-a bineventat protopretorele Markovics, apoi parochul local Demetriu Albu. De aici cortegiul a mers la biserică, unde Pr. Ssa întia a sevârșit actul sfințirii, apoi a urmat sf. liturghie asistând vicarul Mangra și toți preoții prezenți. Pr. Ssa a rostit o cuvântare bine simțită, care a pătruns pe toți. Cântările liturgice le-a cântat corul tinerimei academice din Oradea-mare, sub conducerea învățătorului Nicolau Fîru. După liturghie a urmat o masă festivă, cu mai multe toasturi; apoi Pr. Ssa s'a întors la Oradea-mare, de unde a doua zi a plecat acasă la Arad.

Sfințirea catedralei gr. or. române din Sibiu, care eră să se îndeplinească în toamna aceasta, precum aflăm din „Telegraful Român“, s'a amânat la primăvara anului viitor, căci lucrările referitoare la aranjamentul interior nu s'au putut termina.

Stipendii archidiecezane din Blaj. Aflăm din „Unirea“ că consistorul archidiecezan din Blaj a conferit din fundațiunile archidiecezane 124 stipendii. Și anume: din fundațiunea Șuluțană la 25 tineri, din cari la 3 câte

800 cor., la 2 câte 600, la 6 câte 400, la 6 câte 200, la 8 câte 120 cor., cu totul 8160 cor.; din fundațiunea Papfalvi, la unul 240 cor.; din fundațiunea Tordai, la unul, 200 cor., din fundațiunea Danuțiu, la 5 câte 600 cor.; cu totul 3000 cor.; din fundațiunea Lazar Baldi, la 4 înși câte 200 cor., cu totul 800 cor.; din fundațiunea Ioan F. Negruțiu, unuia 160 cor., la 2 câte 120, cu totul 400 cor.; din fundațiunea Ioan P. Bota, unul de 120 cor.; din fundațiunea Vancea, cassa archidiecezană, unul de 600 cor., unul de 300, trei de câte 200, patru de câte 120 cor., cu totul 1980 cor.; din fundațiunea Iosif Tarța, unul de 140 cor.; din fundațiunea P. Liviu, unul de 150 cor.; din fundațiunea Alesandru Micu, două de câte 190 cor., cu totul 380 cor.; din fundațiunea Tim. Cipariu, 1 de 200, 4 de câte 100 cor., cu totul 600 cor.; din fundațiunea David bar. Ursu, 10 de câte 200 cor., cu totul 2000 cor.; din fundațiunea Elie Vlăsa 1 de 340 cor.; din fundațiunea Alesandru Filip, 3 de câte 200 cor., cu totul 600 cor.; din fundațiunea Vasiliu Rațiu, 1 de 200 cor.; din fundațiunea Ioan V. Rusu, 2 de câte 160 cor., cu totul 320 cor.; din fundațiunea Constantin Alusan 8 de câte 120 cor., 2 de câte 80 cor., cu totul 1120 cor.; din fundațiunea Ioan Chitilă 12 de câte 41 cor. 66 fil., cu totul 499 cor. 96 fil.; din fundațiunea Demetriu Cutean, 1 de 34 cor.; din fundațiunea Cercul Orăștiei 1 de 80 cor.; din fundațiunea Parteniu Moldovan, 2 de câte 100 cor., cu totul 200 cor.; din fundațiunea Alexiu Bidian, 4 de câte 300 cor., cu totul 1200 cor.; din fundațiunea Vanceană, seminărul junimei române gr.-cat. studioase în Blaj, 7 de câte 200 cor., cu totul 1400 cor.; din fundațiunea de aluminate a internatului Vancean de fetițe din Blaj, 12 de câte 100 cor., cu totul 1200 cor. Suma totală a stipendiilor votate: 24,363 cor. 96 fileri.

La internatul Reuniunii femeilor române din Brașov, în locul regretatei Carolina Teclu, s'a ales în mod provisor dna *Elisa C. Pascu*.

Masa studenților din Brașov. Corpul profesoral dela școalele secundare și comerciale române din Brașov, în ședința sa din urmă, a primit pentru masa studenților pe anul școlar 1905/6 37 elevi, dintre cari 33 gr. or. și 4 gr. cat., cu 6 mai mulți decât în anul trecut. Din cei admiși, 23 sunt dela gimnaziu, 4 dela școala reală și 10 dela școala comercială.

Concursuri dela Asociațiune. Comitetul Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român publică două concursuri: unul pentru un stipendiu de 120 cor. din fundațiunea Marinovici, la care pot concura tineri din Transilvania, cari frecvențează vr'o școală medie; al doilea pentru un stipendiu de 80 cor. din fundațiunea dr. Ioan Moga și soția Ana n. Bologa pentru fetițe române cari cercețează vr'o școală de fete cu caracter național respective confesional-românesc, în primul loc școala de fete a Asociațiunii. La ambele descendenții fiilor și ficelor fondatorilor vor avea preferință. Terminul pentru amândouă este 10 novembre an. c.

Societatea Petru Maior a tinerimei române dela școalele superioare din Budapesta (IV strada Soroksár, 20, III, 22) s'a constituit în ședința sa din 9 octombrie, pentru anul școlar 1905/6, alegându-se președinte Constantin Nedelcu st. în filozofie, vice-președinte Ioan Tibil st. în drept, secretar Traian Iarca stud. în med. vet., apoi 2 notari și alți 5 funcționari. În comisia literară s'au ales 6 înși, în comisia supraveghietoare trei.

TEATRU și MUZICĂ.

Opera „Marioara“ De curând s'a jucat la București, de trupa de operetă a dlui A. Bărcănescu, opera în două acte „Mărioara“ după drama de Carmen Sylva, muzica de tinărul compozitor I. Paschill. Despre aceasta reprezentatie, dl H. Göring, criticul muzical al „Voinței Naționale“, scrie un raport din care scoatem următoarele rânduri: Mișcătoarea idilă și dramă țerănească „Marioara“ scrisă de regina-poetă Carmen Sylva, în care iubita noastră tragediană dra Ag. Bărescu a cules lauri de glorie, atât aci cât și la Viena, a fost preschimbată de tinărul I. Paschill într'un subiect de operă și în juru-i a brodat motive curat naționale care se combină cu acțiunea și melodiile vocilor, orchestrație bogată și zgomotoasă: o muzică de scriptură, cu oare-care abuz de cromatice și de armonii, unele căutate, altele inspirate. Opera în întregime e de o lucrare serioasă, bună. Compozitorul e un meșter în mânăirea orchestrației, dar conducerea vocilor îmi pare desavantajoasă pentru soliști. Părțile sopranei și a tenorului au o țesătură prea înaltă, mai ales în ultimul act, astfel că greu va putea gasi voci însinuate cum trebuiesc în actul I și care pentru cel de al doilea să fie puternice și acute. Avem înse în operă părți frumoase ca: Doina Marioarei, o serenadă a lui Tudor, un duet, doina Ciobanului și cel mai culminant numer, corul țeranilor și țerancelor lucrat în stil fugat și în formă de horă care ar putea prea bine figură pe programa ori-cărui concert coral. În actul final (II-lea) e cântecul de leagăn al Marioarei (mi minor) și aria lui Marin (do minor) de o simplitate fermecătoare. În definitiv o lucrare meritore care ar putea figură cu cinste în repertoriul ori-cărui teatru și-ar face o faptă nobilă noua impresă a operei dela Teatrul Național dacă ar reprezenta și această operă de câte-va ori în cursul stagiunii, cu fastul ei necesar.

Societatea pentru fond de teatru român. Dl A. P. Bănuțiu, bursierul Societății pentru fond de teatru român, a fost admis în Conservatorul dela Teatrul Național din București, sub conducerea artistului Nottara.

Concertul Millea în Elaj, la 8 octombre, precum aflăm din „Unirea“, a reușit peste așteptare. Artistul care ș-a făcut primele studii muzicale în Blaj și a fost elevul profesorului Iacob Mureșanu, s'a perfecționat la conservatorul din Praga, escelent. Toate piesele au fost aplaudate cu entuziasm, iar cele românești au produs ovații entusiaste. Acompaniamentul pe pian a fost ținut de dșoara Lucia Mureșan cu multă bravură; executând și o solo-piesă de salon. Publicul a făcut ovații entuziaste dlui profesor Iacob Mureșanu, când s'a dus să feliciteze pe fostul seu elev dl Millea.

Un compozitor român la Paris. Dl Stan Goleșteanu, un compozitor muzical român din România, are la Paris, unde petrece, frumoase succese. Dsa este redactor-șef al elegantei reviste muzicale parisiene „l'Album Muzical“ care în numărul din septembrie publică o delicioasă melodie „Le Muguet“ compusă de dsa pe versuri de L. Passurt. Celebra cântăreață Eugenia Buffet a cântat-o cu mare succes. Dânsa a întreprins de curund să facă ocolul lumii, cântând și aceasta compoziție a artistului român.

C E E N O U ?

Hymen. Dl dr. Hariton Pralea, avocat în Șercaia și dșoara *Betti Tofan* s'au logodit. — Dl *Antoniu Moldovan* învățator în Capolnaș și dșoara *Valeria Papp* s'au fidațat în Lipova. — Dl *Teodor Târziu* din Cluj și dșoara *Elena Rogozan* din Turda s'au fidațat la 8 octombre n. — Dl *Romul Simu* din Sibiu și dșoara *Maria Șimonca* din Orlat s'au cununat. — Dl *Sever Bran* și dșoara *Valeria Magda* s'au cununat la 15 octombre în biserica gr. or. din D.-Sâmbariu.

Regina României, făcând în septămâna trecută excursiune la Curtea-de-Argeș, a vizitat, însoțită de suita sa și instalația forestieră a societății, „Argeșul“. Carmen-Sylva și suita sa, scrie „Cronica“, suindu-se în trenul numitei societăți, a mers pe cursul Argeșului în sus până aproape de izvorul lui, cale de peste 4006 kilometri. Țeranii și țerancele de prin satele cele mai îndepărtate, în haine de sărbătoare, cu copiii lor, au eșit cu flori întru întâmpinarea Augustei suverane, salutând-o respectos. La diferitele stațiuni ale acestei linii ferate, improvizatul tren regal oprindu-se, M. S. Regina a convorbit cu sătenii și sătencele, făcând pretotindeni împieunina cea mai plăcută.

Desvălirea statuei lui V. Alexandri în Iași se va face la 11 24 octombre cu mare solemnitate. Primarul orașului a rugat pe Maj. Sa regina Elisabeta să prezideze serbarea. Vor luă parte delegați din toate părțile locuite de Români. Corul mitropolitan și orchestra vor execută în fața statuei „Imnul regal“ și „Cântecul gîntei latine“. Dnii A. D. Xenopol, Al. Davila, directorul general al teatrelor, un artist al teatrelor din Iași, cum și delegații unor anumite Societăți, vor ținea cuvântări ocașionale. La Teatrul Național se va da în seara acelei zile, o reprezentațiune de gală. se va jucă „Fântâna Blanduziei“ și se vor recită mai multe bucăți din operile poetului.

Asociațiunea română pentru înnaintarea și respândirea științelor, cu sediul în București și sub presiul dlui Ștefan Hepites, șeful institutului meteorologic de acolo și membru al Academiei Române, a deschis al patrulea congres al seu la Craiova, la 8 octombre n. Congresul a ținut trei zile.

Numire. Dl dr. *Victor Colceriu*, medic practic în Lăpușul unguresc a fost numit de către ministerul de finanțe medic la minele și uzinele erariale din Cavnic.

Călindarul săptămânei.

Duminea a 18-a după Rusali, ev. 3 dela Luca, gl. 1. v. 7.
„În vremea aceea mergea Isus într'u o cetate“...

Ziua sept.	Călindarul vechiu	Călind. nou
Duminea	9 † Ap. Iacob	22 Cordula
Luni	10 M. Eulampie	23 Ioan
Marți	11 Ap. Filip	24 Rafail
Mreuri	12 M. Prov. Tarah	25 Hrisant
Joi	13 M. Carp. și Papil	26 Amand
Vineri	14 (†) C. Paraschiva	27 Sabina
Sâmbătă	15 M. Lucian	28 Simeon

Noroc gigantic la Török.

E neîntrecut norocul ce distinge banca noastră. În vreme scurtă am plătit stimaților noștri cumpărători; ca câștiguri mai mult de 21 milioane coroane, între ele cele mai mari două câștiguri și anume:

de două ori câștigul mare de **600.000** coroane

câștigul principal mai mare de **400.000** coroane, apoi 4 a 100.000, 3 a 90.000, 2 a 80.000, 3 a 70.000, 3 a 60.000, mai multe de 50.000, 40.000, 30.000, 25.000, 20.000, 15.000, afară de aceste, mai multe decât 10.000, 5.000, 2000, 1000, 500 coroane și încă multe alte mai mari câștiguri.

De aceea recomandăm ca să luați parte la tragerile cele mai bogate din lume cari se încep cât de curând și să comandați la noi un los norocos.

La tragerea a **110.000** losuri **55.000** câștiguri în bani, cari fac total suma 17-a ce se începe, pe

14 milioane 459.000 coroane.

Să-și caute fiecare numele!

(Care-l poate afla în alfabet.)

Fie-cine să-și încerce norocul cu numărul, ce corespunde numelui seu, ori numelui vr'unii membru al familiei.

Bestellen Sie die bei Ihrem Namen stehende Glücksnummer!

Viel Geld verschönert das Leben! Vielleicht überrascht der Mann die Frau oder die Frau den Mann durch Ankauf der neben den Namen stehenden Nummer mit einem Hauptgewinn! Der Zufall spielt im Leben eine grosse Rolle und kann es gerade ein Zufall sein in der neben dem betreffenden Namen stehenden Nummer das Loos getroffen zu haben, welches einen grossen Gewinn erhält.

Adám, Adél	12169	Dezsó, Erzsébet	65875	Iván, Jolán	2393	Otlo Melánia	21451
Adolár, Agnes	3223	Ede, Esz er	4043	Jakab, Józsa	93322	Ódön, Karczisz	55177
Adolf, Agota	22037	Elek, Etel	41799	János, Judith	35597	Pál, Neszli	2787
Agoston, Amália	60017	Elemér, Flóra	107273	Jenő, Juliska	54895	Péter, Olga	51515
Aladár, Anna	41777	Emil, Franciska	32443	József, Karolin	17339	Pista, Paula	101969
Albert, Anatolia	74366	Endre, Frida	92777	Kálmán, Katiuka	63775	Richard, Pelagie	34-55
Aliréd, Apollonia	20292	Ernő, Genovéva	52551	Károly, Katalin	48741	Róbert, Petronella	79787
Akos, Aranka	101001	Perenc, Gertrud	12113	Kornél, Klára	66341	Rudolf, Piroska	12533
Ambrus, Berta	50901	Friyes, Gabriella	93989	Kristof, Klotild	7279	Salamon, Regina	65827
András, Blanka	35266	Pülöp, Gizella	60037	Lajos, Kornelia	109707	Samu, Rózsika	17718
Antal, Coroala	2392	Gabor, Hedvig	20999	László, Krisztina	50919	Sándor, Rozalia	38107
Arnold, Boriska	90372	Gáspár, Heléna	79747	Leó, Kunigunda	96622	Simon, Sári	107897
Árpád, Betti	32417	Gergely, Henriett	51631	Lipót, Laura	21624	Tamás, Sarolta	48564
Arthur, Bella	105317	Geza, Hermína	38997	Lőrinc, Lenke	66022	Tibor, Szeréna	74377
Aurél, Brigitta	13223	Gus táv, Hilda	2736	Mano, Leónia	6270	Tihár, Theodora	2727
Attila, Cecília	52333	György, Ibolyka	55487	Márkus, Lidia	31484	Tivadar, Teréz	34950
Balázs, Cornelia	71397	Gyula, Iduska	35375	Márton, Lina	95297	Tóbiás, Terus	55477
Bálint, Dóra	24034	Henrik, Ilona	34477	Mátyás, Ludmilla	52977	Vendel, Valéria	20005
Barnabás, Dorottya	9001	Hermann, Ilma	92792	Mihály, Lujza	24292	Viktor, Veronika	101011
Bela, Cecília	38277	Hugó, Ilka	46495	Miklós, Magdolna	65146	Vilmos, Viktória	50908
Benedek, Eufemia	108855	Ignác, Irén	12115	Miksa, Malvin	48562	Vince, Vilma	12413
Bernát, Emma	51377	Illés, Irma	45273	Mór, Margit	12306	Zoltán, Zsófia	65565
Dániel, Ernesztin	101911	Imre, Izabella	109333	Nándor, Mária	109689	Zsigmond, Zsuzsanna	5463
Dávid, Eva	16864	István, Janza	27174	Orbán, Mártha	36781		
Dénes, Eve in	92157	Izidor, Johanna	53077	Oszkár, Matild	67197		

Cel mai mare eventual câștig e: **1.000.000** de coroane.

Mai departe premiu 600.000 cor. un câștig de 400.000, 1 de 200.000, 2 a 100.000, 1 a 90.000, 2 a 80.000, 1 a 70.000, 2 a 60.000, 1 a 50.000, 40.000, 5 a 30.000, 3 a 25.000, 8 a 20.000, 8 a 15.000, 36 a 10.000 și încă multe alte câștiguri.

Prețurile losurilor de prima clasă:

¹/₈ los orig. fl. —.75 sau 1.50 cor. | ¹/₄ los orig. fl. 1.50 sau 3.— cor.

¹/₂ " " " 3.— " 6.— " " 6.— " 12.— "

"Losurile se trimit cu rambursă, ori după anticipativa trimitere a sumei.

Conspectul oficios gratis. Ne rugăm pentru comande imediat la losurile amintite, ori mai târziu.

Până în 29 octombrie a. c.

a trimite la noi cu încredere, fiind-că numerii norocoși se trec iute.

(2-6).

Casă de bancă în Budapesta. Cea mai mare prăvălie de losuri din patrie.

TÖRÖK A. és TSA

Prăvăliile principale de losuri: Centru: Teréz-körut 46 a. I. Filială: Váci-körut 4 a. II. Filială: Muzeum-körut 11 a. III. Filială: Erzsébet-körut 54 a.